

ראקו

במוזיאון ווילפריד ישראל

לפני כארבע מאות חמישים שנה פנה אמן התה היפני סן נו ריקיו לצ'וג'ירו, אומן רעפים קוריאני, בבקשה שייצור עבורו קעריות לטקס תה. הוא חיפש אחר יופי גולמי שיבטא פשטות טבעית ברוח טקס התה והזן בודהיזם. צוג'ירו אימץ את הטכניקה המוכרת לו מהכנת רעפים: הכנסת הכלי לתנור מחומם מראש בטמפרטורה נמוכה (1000°C), הוצאתו במלקחים בעודו לוהט וקירורו במהירות באוויר. טכניקה זו נחשבה למהפכנית באותם ימים. הכלים זכו להערכתו של השוגון של יפן, הידיושי, שהעניק לבנו של צ'וג'ירו חותמת שנשאה את השם "ראקו", שמשמעותו עונג והנאה. שם זה דבק במשפחה ועבר מאב לבן עד לימינו, והוא מציין את המורשת והמעמד לה זוכה משפחת ראקו בקרב אמני התה והתרבות היפנית.

שיטת הצריפה המייחדת את ראקו מביאה לתוצאות בלתי צפויות מראש, וזהו גם סוד קסמו. הקדר שותף פעיל בתהליך וחוזה התרגשות שלצדה הסיכון שהכלי יישבר בעת המעבר הפתאומי מן האש לאוויר. תפיסת העולם שמייצג הראקו מקורה בזן בודהיזם - חד פעמיותו של הרגע הנוכחי וההבנה שהיוצר והכלי אינם נפרדים זה מזה. שניהם מקבלים את ההשתנות המתמדת של כוחות פנימיים וחיצוניים ואת הוויית גומלין בין היסודות - אדמה, מים, אש ואוויר. ההוצאה המהירה של הכלי מהתנור הלוהט יוצרת סדקים על פני השטח, אך ראקו מכיר ביופיו של הפגום. הכלי חי ונושם את חמימות מגע ידו של האמן, חופשי מהשאפיפה לשלמות ולאחידות צורנית.

אל המערב הגיע ראקו באמצעות ברנרד ליץ, אמן בריטי שלמד ביפן בתחילת המאה הקודמת ולקראת מחציתה התפשט גם לארה"ב וסחף יוצרים רבים שחיפשו אחר דרכי ביטוי חדשות. האופי הניסיוני שלו אפשר התפתחויות חדשות כמו הכנסתו של הכלי מיד לאחר הצריפה למיכל שבו חומרים אורגניים הבעורים ומכלים את החמצן שבו. בתהליך זה של חיזור (רדוקציה) נוצרת התרחשות צבעונית מפתיעה ולא אחידה על פני הכלי. טכניקה חדשה נוספת שפותחה במערב היא Naked Raku, שבה נוצר קילוף מכוון של חלק מהזיגוג.

תערוכה זו מציגה עבודות של יוצרים מהארץ ומהעולם שנשבו בקסמו של הראקו היפני ושואבים השראה לתהליך היצירה שלהם מערכיו האסתטיים. בעבודותיהם ניכר המתח בין מיומנות, שליטה ותכנון לבין חופש, ספונטניות והתמסרות טוטאלית לבלתי ידוע. כל אחד מהאמנים המשתתפים מצליח לגבש שפה אישית ויחודית ומרחיב את מגוון האפשרויות הגלומות בראקו בקדרות ובפיסול. הדיאלוג הישיר עם האש מותיר את עקבותיו של התהליך בכלי וביוצרו.

שיר מלר ימנוצ'י

